

УДК 343.98

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1244511>
Д.В. АНДРЕЄВ,

 аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
 м. Харків, Україна; e-mail: den-denisov-1984@mail.ua;

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1990-1231>

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЗАТРИМАННЯ НА ГАРЯЧОМУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ

D.V. ANDREEV,

 Postgraduate of a Ph.D., Kharkiv National University of Internal Affairs,
 Kharkiv, Ukraine; e-mail: den-denisov-1984@mail.ua;

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1990-1231>

TACTICAL OPERATIONS OF ARREST IN POSSESSION IN THE COURSE OF INVESTIGATION OF ILLEGAL ARMS TRAFFICKING

Постановка проблеми

Серед суспільно-небезпечних явищ, які становлять загрозу нормальному розвитку держави, суттєво обмежують права та свободи людини, значну кількість становлять правопорушення, скоєні з використанням зброї. Незаконний обіг зброї є одним із чинників, які негативно впливають на стан безпеки у країні. За 2013 рік було зареєстровано 6849 фактів незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, за 2014 року – 6914 таких фактів, за 2015 рік – 6899, за 2016 рік – 5976, за 2017 рік – 7234. При цьому зазначена категорія злочинів характеризується надзвичайно високим рівнем латентності. Закордонні аналітики, серед яких, наприклад, такі, як Боров Заур (Borov Zaur) і Бауерс Стівен Р. (Bowers, Stephen R.), визначають, що основним джерелом надходжень в незаконний обіг зброї, боєприпасів і вибухових речовин є зона проведення бойових дій на сході України [1, с.3].

Важливу роль у розкритті та розслідуванні незаконного обігу зброї відіграє процедура затримання особи, яка запідозрена у вчиненні злочину. Процесуальні й організаційно-тактичні питання затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, неодноразово обговорювалися в працях вітчизняних та зарубіжних правників. Однак в поглядах вчених існує чимало відмінностей, що обумовлено різноманітністю видів затримання. Аналіз кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України показує, що існують різні види затримання: як засіб обмеження вільного пересування особи через підозру або обвинувачення у вчиненні криміна-

льного правопорушення (ст.12 КПК України), як захід забезпечення кримінального провадження (ст.131 КПК України), як тимчасовий запобіжний захід, застосований до підозрюваної особи (ст.176 КПК України), як процедура, що проводиться з метою приводу підозрюваного, обвинуваченого для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (ст.188 КПК України), як спосіб захоплення злочинця на гарячому (ст.207, 208 КПК України), як результат розшуку підозрюваного, який переховується від органів слідства або суду (ст.280 КПК України) або вчинив кримінальне правопорушення за межами України (ст.582 КПК України). Усі названі різновиди затримання різняться за суб'єктами їх здійснення, підставами та процесуальним порядком. Однак, як правильно зазначає В.І. Фаринник, кримінальне процесуальне законодавство не містить чіткого визначення цілей затримання [2, с.86]. Погляди дослідників на мету та сутність процедури затримання особи розходяться. Одні вчені схиляються до того, щоб розглядати затримання виключно як міру процесуального примусу – захід забезпечення кримінального провадження [3, с.67; 4, с.43] та ін. Другі правники, до яких ми приєднуємося, вважають затримання підозрюваного в деяких випадках не тільки як захід процесуального примусу, а і як самостійний спосіб одержання доказів [5, с.93; 6, с.55] та ін. Цілком очевидно, що затримання злочинця на гарячому безпосередньо спрямовано на отримання доказів злочинних дій особи і тому співпадає з цілями слідчих (розшукових) дій. В аспекті нашого дослідження проблема затримання особи, яка

причетна до незаконного обігу зброї, з метою отримання доказів не знайшла відображення у літературі й тому вимагає вирішення.

Тому метою статті є визначення видів затримання на гарячому особи, підозрюваної в незаконному обігу зброї, аналіз завдань затримання, особливостей його підготовки і проведення, як тактичної операції.

Затримання на гарячому як засіб припинення злочинної діяльності та як спосіб виявлення й фіксації слідів злочину.

Ми згодні з тими правниками, які вважають, що затримання на гарячому проводиться не тільки для запобігання або припинення скоєння злочину, фізичного захоплення особи, запідозреної в незаконному обігу зброї, але й отримання слідів злочину як беззаперечних доказів її злочинної діяльності [7, с.17; 8, с.178; 9, с.130] та ін. Важко переоцінити роль затримання на гарячому для доказування в конкретному кримінальному провадженні, особливо коли воно супроводжується раптовим фізичним захопленням підозрюваної особи і подальшим проведенням невідкладних слідчих (розшукових) дій з метою закріплення слідів злочину. До того ж, доцільно відзначити певне доказове значення протоколу затримання, яке визначається тим, що відповідно до ч.5 ст.208 КПК України в ньому вказуються: місце, дата і точний час, підстави затримання, результати особистого обшуку і ін. Затримання на гарячому є дієвим засобом створення сприятливих умов для отримання доказів та викриття особи, яка вчинила злочин [10, с.149]. Тому в тих випадках, коли затримання пов'язане з безпосереднім виявленням ознак злочину, зазначені дані у протоколі затримання набувають важливе доказове значення. Отже, найбільш ефективним для розслідування та таким, що надає беззаперечні докази участі особи до незаконного обігу зброї є затримання злочинця на гарячому.

Реалізація процедури затримання злочинця на гарячому багато в чому залежить від слідчих ситуацій, що виникають на момент безпосереднього захоплення особи. Аналіз слідчої практики показав, що залежно від типових слідчих ситуацій можна виділити два види затримання на гарячому:

1. Затримання на гарячому без попередньої підготовки:

– затримання на місці злочину під час проведення рутинних чергових заходів правоохоронними органами або відразу після вчинення злочину із використанням зброї;

– затримання під час переслідування по гарячих слідах», коли злочинець переслідується безпосередньо після злочину, вчиненого із застосуванням зброї.

2. Затримання на гарячому з попередньою підготовкою:

– затримання особи під час транспортування зброї, коли здійснюється контрольована поставка;

– затримання збувальника зброї під час проведення оперативної закупівлі;

– затримання вимагача зброї під час передачі зброї вимагачу;

– затримання особи, яка ховала зброю після засідки біля схованки.

Розглянемо наведені види затримання докладніше.

Затримання особи на гарячому на місці злочину без попередньої підготовки

Цей вид затримання здійснюється, по-перше, при безпосередньому виявленні ознак злочину нарядами патрульно-постової служби поліції, прикордонниками та працівниками інших правоохоронних органів. "Виявлення злочину" в даній ситуації означає, що при здійсненні чергових заходів (патрулюванні, перевірки документів, речей тощо) співробітники правоохоронних органів виявляють у особи зброю або предмети, які схожі зі зброєю. Відповідно до ст.23, 37, 42–43 Закону України "Про Національну поліцію" поліцейські вправі застосовувати заходи примусу для забезпечення припинення правопорушення, переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального [11]. Такий вид затримання здійснюється, по-друге, коли особа, яка вчинила злочин із використанням зброї, знаходиться на місці події. Негайне реагування черговою частиною органу внутрішніх справ на повідомлення про скоєний злочин дозволяє негайно виїхати слідчо-оперативної групи та затримати злочинця на місці події [12].

Затримання особи по гарячих слідах проводиться в ситуації, коли під час вчинення злочину застосована зброя, а злочинець зник з місця події. Затриманню передують дослідження обставин події, встановлення ознак злочинця зі слів очевидців або його слідів, подальший пошук і захоплення. Після прибуття на місце події слідчим попередньо уточнюються обставини скоєного злочину (застосування зброї); обстановка того, що сталося; з'ясовується інформація про можливі зміни, що відбулися на місці злочину в силу об'єктивних чи суб'єктивних чинників. Співробітники

оперативних підрозділів повинні в першу чергу вжити заходів щодо встановлення очевидців злочину, прикмет злочинця, напрямку його руху з місця події. У літературі виокремлюють такі ситуації переслідування по гарячих слідах: а) безпосереднє; б) за прикметами зовнішності в напрямках зазначених очевидцями і іншими свідками; в) по слідах [13, с.22]. Перша ситуація переслідування виникає при виявленні злочинця на місці події в момент вчинення злочину, або безпосередньо після нього. У даній ситуації переслідування починається при зоровому сприйнятті злочинця співробітниками поліції. У другій ситуації злочинець знаходиться поза полем зору оперативної групи, але в результаті переслідування його можна наздогнати. В даному випадку надзвичайно важливо точне з'ясування прикмет зовнішності злочинця та його одягу. В третій ситуації можливість переслідування злочинця по залишених ним матеріальних слідах безпосередньо оперативними працівниками обмежена. Для цього необхідна наявність чітких, ясно видимих слідів злочинця на протязі всього шляху його прямування.

Для переслідування злочинця необхідно, перш за все, виявити сліди, що характеризують дії злочинця на місці події до, під час і після вчинення злочину. Тому при проведенні огляду місця події зосередити увагу в першу чергу на сліди, предмети і різного роду явища в обстановці місця події, інформація про які може негайно використовуватися для встановлення особи злочинця, її виявлення і затримання. Якщо злочин неочевидний, то по залишених на місці події слідах необхідно зробити попередні висновки про прикмети злочинця (зріст, кульгавість, інші анатомічні або функціональні ознаки), а так само припустити, які сліди з предметів навколишнього оточення могли залишитися на злочинці. Неоціненну допомогу надає участь кінолога з розшуковим собакою, який по запахових слідах може почати переслідування злочинця (ч.ІІ п.8 [12]).

Затримання підозрюваної особи на гарячому з попередньою підготовкою

Цей вид затримання особи є результатом заздалегідь проведених слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів, які у сукупності утворюють тактичну операцію. В.М. Шевчук характеризує тактичну операцію у досудовому розслідуванні як криміналістичний комплекс організаційно-тактичної спрямованості, який являє собою систему слідчих (розшукових), негласних слідчих

(розшукових) дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних та інших заходів, обумовлених слідчою ситуацією і пов'язаних з вирішенням окремого тактичного завдання. Тактичну операцію "затримання злочинця на гарячому" вчений відносить до загальних (універсальних) організаційно-тактичних засобів розслідування злочинів [14, с.123, 171].

Затримання на гарячому є складною операцією по захопленню злочинця, яка характеризується значним тактичним ризиком. Важливість тактично і процесуально правильно проведеного затримання на гарячому неодноразово підкреслювалася в науковій літературі. З одного боку, при затриманні на місці злочину виникає реальна можливість виявити у злочинця і вилучити зброю та інші предмети, які в подальшому можуть бути речовими доказами. З іншого боку, сам факт затримання на гарячому може служити важливим доказом безпосередньої участі особи в злочинному обороті зброї. Затримання злочинця на гарячому є однією з найпоширеніших тактичних операцій. Важливість застосування даної тактичної операції відзначили 66% опитаних слідчих і 98% оперативних співробітників.

Етапи тактичних операцій блоку "Затримання на гарячому з попередньою підготовкою"

Загальний алгоритм проведення затримання із попередньою підготовкою включає три етапи, які характеризуються певними тактичними завданнями.

Перший етап – підготовка тактичної операції. Метою підготовчого етапу є належна організація та обрання відповідних тактичних прийомів (комбінацій) фізичного захоплення особи. Вирішуються наступні завдання.

1. Збір та аналіз інформації щодо факту незаконного обігу зброї, осіб, які його вчинили, і умов майбутнього захоплення. Захопленню злочинця передують обов'язкова стадія збору та аналізу інформації щодо факту незаконного обігу зброї; причетних до обігу осіб; умов майбутнього захоплення. Захопленню злочинця передують обов'язкова стадія збору вихідної інформації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та інших підготовчих заходів, спрямованих на виконання завдань тактичної операції. Великий обсяг інформації, що стосується даної тактичної операції, отримується шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, яким треба віддати перевагу щоб уникнути зриву всієї операції. Безпосередньо перед проведенням операції, як правило, виникає необхідність отримання додаткової

інформації з метою уточнення місця, часу, способу вчинення злочину, кількості злочинців, їх особистості, особистих якостей та ін.

2. Планування операції. На даній стадії відбувається підбір учасників тактичної операції, матеріально-технічне забезпечення, вибір місця, часу, способів (тактичних прийомів) проведення. Безпосередньо тактичними завданнями, що вирішуються на стадії планування до затримання злочинця чи групи злочинців, є: визначення кількості затриманих і відповідно – кількісного і персонального складу групи затримання, групи прикриття, резервної групи; вибір місця затримання, яке вибирається з урахуванням конкретної слідчої ситуації і особистості злочинців.; визначення часу, моменту, умов затримання; забезпечення учасників затримання відповідними засобами криміналістичної та оперативної техніки (звуко- і відеоапаратурою, транспортом, засобами зв'язку тощо); розподіл обов'язків між учасниками затримання, визначення послідовності дій під час і після затримання, їх персонального виконання; доведення до відома всіх учасників затримання даних про прикмети зовнішності затриманого; аналіз і вжиття заходів безпеки при проведенні затримання, передбачення заходів для усунення можливості втечі затриманого, знищення ним доказів; складання плану затримання.

3. Підготовка предметів, призначених для передачі злочинцю, а також технічних засобів фіксації і зв'язку. Під час розслідування незаконного обігу зброї безпосереднім предметом злочинного посягання є різного виду зброя, а також часто – кошти України або іноземна валюта. Здійснюється огляд предметів, призначених для передачі особі, яка затримується, проводиться опис індивідуальних ознак, щоб уникнути подальшого заяви злочинців про правомірне і давнє володіння цими речами.

4. Інструктаж учасників операції. До відома кожного з учасників операції доводиться хто і які засоби захисту, озброєння, зв'язку повинен мати, які вони повинні виконувати функції та конкретні дії (ким і в якій послідовності будуть здійснюватися). Увага оперативних співробітників звертається на організацію взаємодії зі слідчим. Учасників затримання необхідно орієнтувати на захоплення злочинця на місці злочину при наявності явних доказів в ситуації, що не допускає двозначного тлумачення. При цьому розглядаються варіанти розвитку подій.

Другий етап – безпосереднє захоплення злочинця на гарячому, яке проводиться під час контрольованого постачання або оперативної

закупки (ст.271 КПК України), а затримання вимагача зброї або особи, яка ховала зброю, – згідно із ст.208 КПК України. Етап починається із потайного, непомітного прибуття групи захоплення на місце затримання. Залежно від того, де має місце подія – у приміщенні, транспорті, на місцевості, вулиці і т. ін. момент й тактика захоплення має вибиратися слідчим або оперативними працівниками за його дорученням відповідно до наміченого плану та ситуації, яка виникла, а також наслідків візуального спостереження чи, наприклад, пояснень «покупця» про місце, куди покладені гроші. Необхідно також передбачити заходи, які б виключали можливість особі викинути зброю, отримані гроші і т. ін. Під тактикою затримання йдеться про сукупність специфічних прийомів і засобів, що забезпечують найбільш раціональне проведення затримання відповідно до вимог чинного законодавства. Фізичне захоплення вимагає від учасників групи пильності, рішучості, витримки, вміння оперативного реагувати та приймати тактичні рішення при суворому дотриманні законності.

Основний тактичний прийом, який повинен використовуватися при захопленні злочинця – фактор раптовості, коли дії слідчого або оперативних працівників є несподіваними для злочинця [15, с.107]. Раптовість дій групи захоплення забезпечується, насамперед, конспіративністю попередньої підготовки, наглядом за діями злочинців і втручанням в найоптимальніший момент. Фактор раптовості крім ефективного досягнення мети тактичної операції, грає важливу психологічну роль. Оскільки злочинці самі вибирають місце і час вчинення злочину з розрахунком на безпеку злочинного посягання, затримання на гарячому може викликати у них психологічний шок і перешкодити підготувати виправдовувальну версію подій

Третім заключним етапом операції є фіксація результатів затримання особи. Відомості про обставини затримання підозрюваного, щоб уникнути їх втрати або спотворення як доказів, слід фіксувати негайно, не чекаючи його доставки в підрозділ поліції. У протоколі затримання (ст.208 КПК України) відображаються як підстави і мотиви затримання, так і фактичні обставини затримання на ряду з результатами особистого обшуку. Відразу після здійснення фізичного захоплення слідчий повинен приступити до проведення низки невідкладних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виявлення, фіксацію слідів злочину і предметів-речових доказів. Безпосередньо на місці затримання проводяться: огляд місця події,

тобто місця захоплення; особистий обшук затриманого, "покупця" для виявлення зброї, грошей, так і інших речових доказів; освідкування та огляд одягу затриманого з метою встановлення на його долонях спеціальних хімічних речовин, які попередньо були нанесені на зброю або грошові купюри.

З метою відшукування слідів злочину корисним може бути досвід роботи слідчих оглядових груп (Crime Scene Units), що діють у Сполучених штатах Америки [16, с.301]. На відміну від вітчизняних слідчих, які мають особисто оглядати місце події, відшукувати, фіксувати та вилучати докази, детектив, який розслідує злочин у США, може задіяти слідчі оглядові групи, що здійснюють огляд самостійно. Оглядові групи, як зазначає Майк Берд (Mike Byrd), входять до складу Бюро з огляду місць події (The Crime Scene Investigations Bureau), до якого, крім них, належать також експертні групи, які на місце події не виїжджають, а займаються дослідженням речових доказів у лабораторних умовах [17]. Під час огляду слідчі ні до чого не торкаються. Слід звернути увагу, що в останній час велике значення набувають біологічні сліди, зокрема, потожирові відбитки рук злочинця на озброєнні. Виявлення та вилучення таких слідів вимагає особливої досконалості [18]. Доказове значення таких слідів важко переоцінити, оскільки їх подальше експертне молекулярно-генетичне дослідження спростовує заяву затриманого про непричетність до злочину.

Прикладом успішного затримання злочинців на гарячому, якому передувала ретельна підготовка, є операція, що пройшла в квітні 2017 року і яку координувала Місія з прикордонної допомоги Європейського союзу в Молдові і

Україні (EUBAM). У цій операції брали участь Європол, Європейський союз з безпеки зовнішніх кордонів (Frontex), Південно-Східний європейський правоохоронний центр (SELEC), правоохоронні органи України, Молдови, Греції, Румунії та Іспанії. Операція завершилася арештом злочинців і вилученням 578 одиниць вогнепальної зброї та 776 одиниць боєприпасів [19].

Отримані в процесі проведення тактичної операції "затримання на гарячому" об'єкти та оформлені процесуальні документи є достовірними джерелами доказів, що у сукупності свідчать про причетність затриманої особи до незаконного обігу зброї.

Висновки

Затримання на гарячому як тактична операція має двоїсту природу, по-перше, як міра примусу і, по-друге, як слідча (розшукова) дія. Затримання на гарячому є засобом припинення злочинної діяльності та способом виявлення й закріплення слідів незаконного обігу зброї. Затримання на гарячому без попередньої підготовки проводиться під час патрулювання правоохоронцями або як результат переслідування злочинця по гарячих слідах після вчинення злочину із застосуванням зброї. Затримання на гарячому з попередньою підготовкою здійснюється, як правило, під час транспортування, збуту, вимагання, вилучення зі схованки зброї. Затримання підозрюваної особи на гарячому з попередньою підготовкою є тактичною операцією, що включає комплекс взаємопов'язаних слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів, розподілених на три етапи: безпосередня підготовка, фізичне захоплення особи, фіксація виявлених слідів злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Borov, Zaur and Bowers, Stephen R. *Illegal Weapons Traffic in Eastern Europe* (2002). Faculty Publications and Presentations. Paper 22. URL: http://digitalcommons.liberty.edu/gov_fac_pubs/22.
2. Фаринник В. І. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 85–94.
3. Григорьев В. Н. *Задержание подозреваемого*. М. : ЮрИнфоР, 1999. 542 с.
4. Геращенко А. О задержании лица, подозреваемого в совершении уголовного правонарушения. *Leges vitae*. 2017. № 12/2. С. 42–46.
5. Гаврилов А. К. *Задержание подозреваемого в совершении преступления. Следственные действия: пособие*. Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1984. 268 с.
6. Шейфер С. Доказательственное значение задержания подозреваемого. *Социалистическая законность*. 1972. № 3. С. 55–56.
7. Кузнецов А. А., Лаврентьева Г. А. Оперативно-тактическая комбинация "Задержание с поличным" при расследовании коммерческого подкупа. *Вестник криминалистики*. 2006. Вып. 3 (19). С. 16–23.
8. Макаренко Є. І. Чи є доказом факт затримання підозрюваного в учиненні злочину. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 177–184.
9. Шульга О. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 245 с.

10. Шамота М. В. Обґрунтування необхідності побудови початкового етапу розслідування вимагань у формі тактичної операції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту: серія "Юриспруденція"*. 2015. № 18. Т. 2. С. 149–151.
11. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 580–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
12. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
13. Федоров Ю. Д. Использование результатов осмотра места происшествия для принятия оперативно-розыскных мер. Ташкент : ТВШ МВД СССР, 1972. 28 с.
14. Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографія. Харків : Апостиль, 2013. 440 с.
15. Специализированный курс криминалистики / отв. ред. проф. М. В. Салтевский. Киев : НИиРИО КВШ МВД СССР, 1987. 384 с.
16. Степанюк Р. Л., Лапта С. П. Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 300–307.
17. Mike Byrd. Duty Description for the Crime Scene Investigator. URL: <http://www.crime-scene-investigator.net/dutydescription.html>.
18. Crime scene investigation: a guide for law enforcement. 2013. 180 p. URL: <https://www.nist.gov/sites/default/files/documents/forensics/Crime-Scene-Investigation.pdf>.
19. Joint operation targeting firearms and explosives at the Ukrainian/Moldovan border. URL: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/joint-operation-targeting-firearms-and-explosives-ukrainian/moldovan-border/22.06>.

REFERENCES

1. Borov, Zaur and Bowers, Stephen R. Illegal Weapons Traffic in Eastern Europe (2002). Faculty Publications and Presentations. Paper 22. Retrieved from: http://digitalcommons.liberty.edu/gov_fac_pubs/22 (in Eng.).
2. Farynyuk, V. I. (2015). Zatyrmannya osoby: problemy kryminal'noyi protsesual'noyi rehlementatsiyi ta shlyakhy yikh vyrishennya [Detention of a person: problems of criminal procedural regulation and ways of their solution]. *Visnyk kryminal'noho sudochynstva*, (2). 85–94 (in Ukr.).
3. Grigor'yev, V. N. (1999). *Zaderzhaniye podozrevayemogo* [Detention of a suspect.]. Moskva: YurInfoR (in Russ.).
4. Gerashchenko, A. (2017). O zaderzhanii litsa, podozrevayemogo v sovershenii ugolovnoogo pravonarusheniya [On the Detention of a Person Suspected of Committing a Criminal Offense]. *Leges vitae*, 12 (2). 42–46 (in Russ.).
5. Gavrillov, A. K. (1984). *Zaderzhaniye podozrevayemogo v sovershenii prestupleniya. Sledstvennyye deystviya: posobiye* [Detention of a suspect in the commission of a crime. Investigative actions: allowance]. Volgograd: VSSH MVD SSSR (in Russ.).
6. Sheyfer, S. (1972). Dokazatel'stvennoye znacheniyе zaderzhaniya podozrevayemogo [Evidence of the suspect's detention]. *Sotsialisticheskaya zakonnost'*, (3). 55–56 (in Russ.).
7. Kuznetsov, A. A., & Lavrent'yeva, G. A. (2006). Operativno-takticheskaya kombinatsiya "Zaderzhaniye s polichnym" pri rassledovanii kommercheskogo podkupa [Operational-tactical combination "Detention in the act" when investigating commercial bribery]. *Vestnik kriminalistiki*, 3 (19). 16–23 (in Russ.).
8. Makarenko, YE. I. (2015). Chy ye dokazom fakt zatyrmannya pidozryuvanoho v uchynenni zlochynu [Is there evidence of the fact that a suspect has been detained in the commission of a crime]. *Pravo i suspil'stvo*, (4). 177–184 (in Ukr.).
9. Shul'ha, O. V. (2016). *Zatrymannya upovnovazhenoyu sluzhbovoyu osoboyu u kryminal'nomu provadzhenni* [Detention by an authorized official in a criminal proceeding]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.09). Kyiv (in Ukr.).
10. Shamota, M. V. (2015). Obgruntuvannya neobkhdnosti pobudovy pochatkovoho etapu rozsliduvannya vymahan' u formi taktychnoyi operatsiyi [Rationale for the need to build an initial stage for investigating extorceries in the form of a tactical operation]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho un-tu: Seriya "Yurysprudentsiya"*, 18. (2). 149–151 (in Ukr.).
11. Pro Natsional'nu polityu [About the National Police]. *Zakon Ukrayiny* (02.07.2015 580–8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (40–41). 379 (in Ukr.).

12. *Instruktsiya z orhanizatsiyi vzayemodiyi orhaniv dosudovoho rozsliduvannya z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsional'noyi politysiy Ukrainy v zapobihanni kryminal'nym pravoporushennyam, yikh vyvavleni ta rozsliduvanni* [Instruction on the organization of interaction of pre-trial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation]. Nakaz MVS Ukraine (07.07.2017 № 575). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (in Ukr.).
13. Fedorov, YU. D. (1972). *Ispol'zovaniye rezul'tatov osmotra mesta proisshestviya dlya prinyatiya operativno-rozysknykh mer* [Use of the results of the inspection of the scene for the adoption of operational-search measures]. Tashkent: TVSH MVD SSSR (in Russ.).
14. Shevchuk, V. M. (2013). *Taktychni operatsiyi u kryminalistytsi: teoretychni zasady formuvannya ta praktyka realizatsiyi: monohrafiya* [Tactical operations in criminology: theoretical foundations of formation and practice of realization: monograph]. Kharkiv: Apostyl' (in Ukr.).
15. Saltevskiy, M. V. (Red.). (1987). *Spetsializirovanny kurs kriminalistiki* [Specialized course of criminalistics]. Kyiv: NII RIO KVSH MVD SSSR (in Russ.).
16. Stepanyuk, R. L., & Lapta, S. P. (2016). Udoskonalennya orhanizatsiyi y taktyky ohlyadu mistysya podiyi v Ukraini z urakhuvannyam dosvidu SSHA [Improvement of the organization and tactics of the review of the event in Ukraine taking into account the US experience]. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*, (2). 300–307 (in Ukr.).
17. Mike Byrd. Duty Description for the Crime Scene Investigator. Retrieved from: <http://www.crime-scene-investigator.net/dutydescription.html> (in Eng.).
18. Crime scene investigation: a guide for law enforcement. 2013. 180 p. Retrieved from: <https://www.nist.gov/sites/default/files/documents/forensics/Crime-Scene-Investigation.pdf> (in Eng.).
19. Joint operation targeting firearms and explosives at the Ukrainian/Moldovan border. Retrieved from: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/joint-operation-targeting-firearms-and-explosives-ukrainian/moldovan-border/22.06> (in Eng.).

Надійшла 23.03.2018

РЕКОМЕНДОВАНЕ ЦИТУВАННЯ (RECOMMENDED CITATION), АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS)

Андреев Д. В. Тактичні операції затримання на гарячому при розслідуванні незаконного обігу зброї. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 2. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_2_3.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1244511>

Проаналізовані види затримання особи на гарячому при розслідуванні незаконного обігу зброї. Затримання на гарячому з засобом припинення злочинної діяльності та способом виявлення й закріплення слідів злочину. Відмічені особливості затримання без підготовки і з попередньою підготовкою. Затримання на гарячому без попередньої підготовки здійснюється під час проведення чергових заходів правоохоронними органами або як результат переслідування злочинця по гарячих слідах. Затримання підозрюваної особи на гарячому з попередньою підготовкою є результатом заздалегідь проведених слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів, які у сукупності утворюють тактичну операцію. Тактична операція включає три етапи: підготовку, фізичне захоплення особи, фіксацію результатів затримання. Протокол затримання та одержані при затриманні предмети з джерелами доказів в розслідуванні незаконного обігу зброї.

Ключові слова: кримінальне провадження; незаконний обіг зброї; тактичні операції; затримання злочинця

Андреев Д.В. Тактические операции задержания с поличным при расследовании незаконного оборота оружия

Проанализированы виды задержания лица с поличным при расследовании незаконного оборота оружия. Задержание с поличным является средством прекращения преступной деятельности и образом выявления и упорочение следов преступления. Отмечены особенности задержания без подготовки и с предшествующей подготовкой. Задержание с поличным без подготовки осуществляется во время проведения дежурных мероприятий правоохранительными органами или как результат преследования преступника по горячим следам. Задержание подозреваемого лица с поличным с предшествующей подготовкой является результатом заранее проведенных следователей (розыскных) действий и организационных мер, которые в совокупности образуют тактическую операцию. Тактическая операция включает три этапа: подготовку, физический захват лица, фиксацию результатов задержания. Протокол задержания и полученные при задержании предметы являются источниками доказательств в расследовании незаконного оборота оружия.

Ключевые слова: уголовное производство; незаконный оборот оружия; тактические операции; задержание преступника

Andreev D.V. Tactical Operations of Arrest in Possession in the Course of Investigation of Illegal Arms Trafficking

The arrest in possession is a means of stopping criminal activity and a way of detecting and registering traces of illegal arms trafficking. An analysis of investigative practices has shown that there are two types of arrest in possession that depend on typical investigative situations. "Arrest in possession without preparations": arrest in possession detention at the crime scene during routine regular patrols by law enforcement agencies or immediately after a crime with the use of weapons; arrest during a pursuit, when the offender is prosecuted immediately after a crime committed with the use of weapons. "Arrest in possession with preliminary preparations": the arrest of a person during the transportation of weapons when controlled delivery is carried out; arrest of a weapons dealer during operational procurement; arrest of the person who extorts a weapon in the transfer of weapons; arrest of a person who hid weapons in the cache. The arrest in possession with preliminary preparations is the result of previous investigative (search) actions and organizational measures that in total form a tactical operation. The general scheme of tactical operations of the block "Arrest in possession with preliminary preparations" includes three stages, which are characterized by certain tactical tasks. The first stage is the preparation of a tactical operation. The purpose of the preparatory stage is to properly organize and select appropriate tactical receptions (combinations) of the physical capture of the criminal. At this stage, the investigator: 1) receives information about the place, time, way of committing a crime, the number of criminals; 2) plans a tactical operation; 3) prepares items that will be transferred to the criminal (money, weapons), means of registration and communication; 4) instructs the participants of the operation. The second stage is the direct capture of the criminal in possession. The basic tactical receptions used to capture the criminal is a surprise factor. The third final stage of the operation is registering of results of the arrest of a person. The arrest protocol and objects are sources of evidence in the investigation for illegal arms trafficking.

Keywords: criminal proceeding; illegal arms trafficking; tactical operations; arrest of a criminal